

умовах та політичних реаліях. Революційна епоха породжувала й грандіозні проекти, спрямовані на радикальні перетворення людиною світу й природи. Дніпро, як найбільша водна артерія України відігравав не останню роль в цих теоретичних (чи фантастичних) побудовах. Траплялись й типові «прожекти», подібні до хрущовських. Так, у щоденній газеті «Молот», яка була друкованим органом Волинського губернського комітету Української партії соціалістів - революціонерів, зустрічаємо публікації щодо можливості з'єднання Дніпра із Віслою. «У департаменті водяних шляхів розроблено план з'єднання Дніпра через Прип'ять із Віслою, Двиною та Десною»[1, с. 2]. Складовою частиною реалізації плану ГОЕЛРО, який в радянській історіографії пов'язувався із ініціативою Леніна, було й будівництво Дніпровської ГЕС у Запоріжжі. У згаданій статті пропонувалось закласти в районі Дніпрових порогів чотири великі гаті й величезної сили турбіни, які б давали енергію заводам й фабрикам Дніпровського району.

В окреслений період активно обговорювались проблеми майбутніх державних території та кордонів, до яких планувалось включити як Кубань, так і частину білоруських земель з домінуючим етнічним українським населенням. «До Секретарата ЦР з'являються делегації з різних місць з проханням про з'єднання з Україною. Вже були делегати з Гомелю, Мінську, Мозирського повіту та других місць Білої Русі» [1, с. 2].

Саме у 1918 р. чи не вперше на сторінках періодичних видань озвучується ідея включення Криму до складу УНР. «Приїздять люди за вказівками в земельній справі, рахуючи себе громадяни УНР. Є відомості й про те, що й Крим надсилає послів в умових, на яких Крим може прилучитись до республіки» [3, с. 2].

Широка палітра ідей, подій, людей, представлена на сторінках тогочасної преси, віддзеркалювала загальні для всіх регіонів України проблеми періоду, який за великим рахунком, визначив на довгий, майже 80-річний період статус другої серед «рівних» республік Радянського Союзу.

Список використаних джерел та літератури

1. Молот. 1918 р. № 12.
2. Український голос. 1917. № 1.
3. Український голос. 1917 р. № 2.

Дмитро Кондратюк
(м. Житомир)

МІСЦЕВІ ОРГАНИ ВЛАДИ НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ:

ФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ(1917–1921 РР.).

ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД

Місцеві органи влади є формою залучення громадян до участі в управлінні місцевими справами, одним з механізмів демократичного

регулювання суспільних відносин. Для побудови справді, ефективного місцевого самоврядування в сучасній Україні необхідне врахування його історичного розвитку, здобутків та прорахунків.

Період Української національної революції 1917–1921 років, який характеризувався спробою відродження української державності, є одним з найсуперечливіших періодів в історії України. Саме в цей період відкрилися нові перспективи розвитку місцевого самоврядування, насамперед у напрямку демократизації засад його функціонування. Складна і суперечлива проблема формування та діяльності місцевих органів влади (1917–1921 рр.) за різних владних режимів як цілісний і тривалий трансформаційний процес залишається недостатньо дослідженою, зокрема на Правобережній Україні [6].

Мета статті полягає у аналізі історіографічної бази з проблеми формування та діяльності місцевих органів влади на Правобережній Україні у 1917–1921 рр.

До одного з найменш досліджених аспектів Української національної революції небезпідставно можна віднести організацію та діяльність місцевих органів влади. Загалом, аналізуючи історіографію проблеми можна виділити три основні напрямки. Першим і найменш змістовним є напрям радянської історіографії, де вкрай негативно описувалося все, пов'язане з будь-якою українською державністю, відокремленою від Росії. Вже більш змістовним є зарубіжний напрямок історіографії проблеми. Його представники брали безпосередню участь у революційних подіях і змушені були емігрувати з України після втрати нею незалежності. Вони вперше почати публікували в закордонних виданнях і виданнях діаспори нормативні акти і документи Центральної Ради, Гетьманату П. Скоропадського, Директорії, а також наукові праці, що містять цінні відомості для дослідження [3, с. 107].

Сучасна українська історіографія є третім напрямком, дослідження якого свідчать, що проблема Української національної революції 1917–1921 рр., активно розробляється українськими істориками, в той час як питання місцевих органів влади, загалом залишається поза увагою дослідників.

Проблема діяльності органів місцевої влади в період Гетьманату П. Скоропадського фрагментарно висвітлена у дослідженнях українських істориків – Т. Харченка, О. Завальнюка, В. Стецюка, А. Антошина [5, с. 96].

І. О. Гуцалюк у праці «Особливості діяльності органів місцевого самоврядування Української Народної Республіки та Гетьманату П. Скоропадського» приходить до висновку, що становище місцевого самоврядування в досліджуваній період було вкрай непевним. Проте, незважаючи на недофінансування, репресії з боку німецьких та австро-

угорських військ та переоцінці ролі цієї місцевої інституції у державі періоду Гетьманату, вони залишалися основною одиницею громадського суспільно-політичного життя, осередком національно-демократичного руху на місцях.

У статтях Б. Андрусишина та П. Гай-Нижника на основі введення до наукового обігу нових архівних матеріалів досліджуються проблеми охорони праці, соціального забезпечення, боротьби з безробіттям місцевих органів влади за доби Гетьманату та Директорії УНР. Особливу увагу слід звернути на монографію «Місцеві органи влади Гетьманату в Правобережній Україні (квітень-грудень 1918 р.) В. В. Галатира та В. С. Лозового. Автори проаналізували передумови створення та діяльність місцевих органів влади на Правобережній Україні у 1918 році. Вони прийшли до висновку, що структура місцевої влади була значно чіткішою, ніж у період Центральної Ради [4].

Значної уваги заслуговують фундаментальні роботи В. Солдатенка з історії Української революції, зокрема праця «Українська революція: проблеми вивчення концепції та оцінки історіографії», у якій значне місце відведено особливостям функціонування місцевих органів влади в означений період. Певний вклад у вивчення різних аспектів історії українського державотворення 1917–1921 рр. внесла своїми дослідженнями, зокрема дисертацією та монографією, Л. Л. Потарикіна. Вона вперше комплексно здійснила дослідження проблеми організації і діяльності місцевих органів влади в Україні у 1917–1921 рр. на прикладі Київщини. Крім того, помітну увагу дослідники Я. Тинченко, В. Голубко, М. Кравчук, В. Солдатенко та В. Дмитрук присвячують національному військовому будівництву, взаємодії армії з місцевою владою [2, с. 45–47].

Таким чином, на підставі історіографічного аналізу можна зробити висновок, що дана проблема залишається недостатньо вивченою та вимагає подальшого дослідження. Потребують висвітлення питання особливостей функціонування місцевих органів влади, структура, кадрове забезпечення, ефективність їх діяльності щодо вирішення повсякденних проблем, військових питань, ступінь взаємодії з іншими органами влади.

Список використаних джерел та літератури

1. Верстюк В. О, Солдатенко В. Ф. Революції в Україні: політико-державні моделі та реалії (1917–1920) // Політична історія України. XX століття. К. : Генеза, 2003. Т. 2. 488 с.
2. Вінцковський Т. М. Місцеві органи влади і управління Центральної Ради в Херсонській губернії (березень 1917 – квітень 1918 рр.). Дрогобич: Вид-во Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2002. 169 с.
3. Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст. : [Навч. посібник для учнів гуманіт. гімназій, ліцеїв, студентів іст. фак. вузів, вчителів.]. К. : Генеза, 2000. 360 с.

4. Гуцалюк І. В. Особливості діяльності органів місцевого самоврядування Української Народної Республіки та Гетьманату П. Скоропадського (на прикладі м. Луцьк) // Українська державність: історія і сучасність: зб. матеріалів Всеукр. наук. – практ. конф. молодих вчених, 2009. Т. 1. С. 107–109.
5. Седляр А. В. Діяльність органів міського самоврядування в період правління гетьмана П. Скоропадського (на матеріалах Волинської губернії) // Часопис української історії: Зб. наук. статей, 2006. Вип. 5. С. 94–99.
6. Солдатенко В. Ф. Українська революція: проблеми вивчення концепції та оцінки історіографії // Історична наука на порозі ХХІ ст.: підсумки та перспективи. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, 1995. С. 271.

Ольга Мурашова
(м. Вінниця)

СОЦІАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ У 20-ТІ РОКИ ХХ СТ.

Основою організації соціального забезпечення на селі впродовж 1920-х рр. стали комітети взаємодопомоги (з 1925 р. перейменовано на товариства). Це були громадські організації, створені за ініціативою ЦК КП(б)У, що функціонували протягом 1922-1932 рр. Передумовою їх створення стала складна політико-економічна ситуація у державі, що була спричинена наслідками війн та селянського повстанського руху.

Згідно з постановою політбюро ЦК КП(б)У від 1 липня 1921 р. «Про посилення органів соцзабезу та селянські комітети взаємодопомоги» відповідні установи створювалися виключно за класовою ознакою. Правом на отримання допомоги, в першу чергу, користувалися червоноармійці та селянська біднота. 23 грудня 1921 р. РНК УСРР прийняла постанову, де було чітко визначено функції та основні напрямки діяльності цих організацій. Зокрема у документі зазначалося наступне: «З метою покращення соціального забезпечення на селі, розвитку самодіяльності та ініціативи селян, створити селянські комітети взаємодопомоги та покласти на них вирішення матеріальних проблем населення внаслідок стихійних лих, організацію трудової допомоги, створення закладів соціального забезпечення, надання всебічної допомоги хворим та пораненим червоноармійцям, членам їх сімей, інвалідам та мобілізованим» [1, с.92].

Селянські комітети (товариства) взаємодопомоги почали масово виникати на початку 1922 р. Найбільша їх кількість концентрувалася на території Харківської, Катеринославської та Кременчуцької губерній. За підрахунками Шарпатового В.Г. на 1 травня 1922 р. у Харківській губернії функціонувало 104 повітових та 100 сільських товариств. Ці організації створювалися за ініціативою партійних комітетів. До її складу входили 5-7 осіб разом із представниками від місцевих червоноармійців. Щоб стати членом товариства необхідно було написати відповідну заяву, сплатити